

Kilka słów o rozwoju mowy

Mowa jako akt w procesie komunikacji

Mowa i jej rozumienie jest złożoną czynnością, dzięki której człowiek może porozumiewać się z innymi ludźmi, wyrażać swoje uczucia, emocje, prośby, poglądy, kształtować swoją osobowość oraz poznawać otaczający świat.

Mowa powstaje dzięki pracy czterech układów, mianowicie:

- układu oddechowego
- układu fonacyjnego
- układu artykulacyjnego
- ośrodków mowy w mózgu (czuciowego, ruchowego, wzrokowego i słuchowego).

Mowa stanowi jeden z przejawów czynności ruchowych człowieka, ale jednocześnie jest zjawiskiem analogicznym do muzycznego, albowiem posiada swój rytm, melodię oraz frazę. Poza tym mowę ludzką cechują elementy ekspresyjne oraz rytmiczne, które sprawiają, że dla dziecka jest ona atrakcyjną formą, a to z kolei pobudza je do aktywizowania aparatu mowy. Jednocześnie narzucanie mowie wyraźnego wzoru rytmicznego powoduje pobudzenie, a także sterowanie ruchami dziecka i jego mową. Środowisko rodzinne jest pierwszą grupą w której dziecko poznaje otaczający świat i rządzące nim prawa. Zatem powinno ono dostarczać dziecku prawidłowych wzorców oraz stymulować wszechstronnie jego rozwój poprzez rozwijanie jego myślenia oraz mowy, albowiem to właśnie tam uczestniczy ono w sytuacjach związanych z mówieniem. Należą do nich codzienne sytuacje, takie jak zabawa, przygotowywanie posiłków, sprzątanie, ubieranie się, kąpiel. Z uwagi na fakt, iż dziecko cechuje nieposkromiona ciekawość świata nieustannie zasypuje ono rodzica pytaniami na temat otaczającej go rzeczywistości. To właśnie dzięki temu rozwija się mowa sytuacyjna, spontaniczna. Nieco inną rolę w procesie kształtowania mowy odgrywa przedszkole. W nim występuje świadomie przygotowany program działania

przez stwarzanie sytuacji do swobodnego rozwoju mowy¹. W przedszkolu dziecko przyswaja wiedzę przez zabawę. Poprzez tę formę uczy się mówić ale też słuchać, pytać i udzielać odpowiedzi oraz formułować wnioski.

Istotnym warunkiem posługiwania się mową jest świadomość poczucia własnego ciała, ponieważ jest to warunek nieodzowny w budowaniu własnej osobowości. Zatem ów proces kształtowania własnej świadomości kończy się około 11-12 roku życia. Jednak proces kształtowania się świadomości poczucia własnego ciała oraz rozwoju mowy mogą zakłócić mankamenty zarówno natury fizycznej, jak i psychicznej. Dlatego też opór w systemie mięśniowym oraz amorfizm w systemie nerwowym niosą za sobą pewną pasywność umysłu, a to z kolei przekłada się na poczucie braku wiary w siebie, lęk oraz trudności z wypowiedaniem się. Zaś fizyczne ograniczenia rzutują na hamowanie myślenia i kłopoty z koncentracją nad określonym zadaniem. Dzieje się tak ponieważ w sytuacji kiedy człowiek zmuszony jest do nieustannego myślenia o własnym ciele automatycznie zatracą on swobodę myślenia. Warto zaznaczyć, iż wyzwolenie się z fizycznych oraz psychicznych kompleksów wywołanych przez ruch niesie radość i śmiech.

Istnieją trzy płaszczyzny, na których odbywa się uświadamianie poczucia ciała:

- płaszczyzna dotykowa (najłatwiejsza do zaakceptowania)
- płaszczyzna przeżyciowa (w sensie poczucia własnego ciała)
- płaszczyzna wzrokowa (najtrudniejsza do zaakceptowania).

¹ Malkiewicz M., *op. cit* s. 14.